

prof. dr hab. Rafał Jacek Delekta
mail. _____@_____mail.com

RECENZJA

Pracy doktorskiej Pana mgr. Massimiliano Caldi w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie dyrygentura, „*Cavaleria Rusticana by Pietro Mascani: text fidelity or performing tradition*” („wierność tekstowi czy tradycja wykonawcza”) zlecona pismem z dnia 11 maja 2020 roku przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina.

Dygresja dotycząca zlecenia

Recenzent powziął wątpliwości co do meritum zlecenia. W piśmie zlecającym recenzję nie została podana data posiedzenia Rady Dyscypliny. Należy jednak sądzić, że przewód doktorski odbywa się wedle zapisów ustawy 2.0 – decyzja Rady Dyscypliny oraz powołanie się na przepisy ustawy z dnia 3 lipca 2018. Dlatego też przewód prawdopodobnie odbywa się w **dziedzinie sztuki i dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne.**

1. Opinia dotycząca dokumentacji

Przedstawiona przez Kandydata dokumentacja została sporządzona bardzo skrótowo i skąpo. Nie zawiera zestawienia dokonań artystycznych, życiorysu. Przedstawiony został jedynie półtorastronicowy wyciąg ze strony internetowej Kandydata. Załączone zostały recenzje prasowe, kopie afiszy oraz rekomendacje.

Recenzent czuje niedosyt informacji dotyczących przebiegu kariery zawodowej. A szkoda, bowiem mamy do czynienia z naprawdę dobrym dyrygentem!

Podstawowe dane o doktorancie (zaczepnięte ze strony internetowej)

Urodził się w

Ukończył studia magisterskie w Conservatorio di Musica „Giuseppe Verdi” w Turynie

Posiada bogate międzynarodowe doświadczenie zarówno w dziedzinie symfonicznej, operowej, jak i operetkowej, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki współczesnej.

Jest zwycięzca Konkursu "G. Fitelberga" (1999), obecnie pełni współpracuje z Filharmonią Podkarpacką A. Malawskiego w Rzeszowie. Był pierwszym dyrygentem gościnnym Polskiej Filharmonii Bałtyckiej im. F. Chopina w Gdańsku, wykładowcą Masterclass dyrygentury we Florencji (2015-2017), głównym dyrygentem i doradcą artystycznym Filharmonii Koszalińskiej im. S. Moniuszki (2014-2017), dyrygentem

Śląskiej Orkiestry Kameralnej w Katowicach (2006-2010) i pierwszym dyrygent Orkiestry Kameralnej Milano Classica (1998-2009).

W ciągu ostatnich dziesięciu lat odbył tournée po Izraelu, Omanie, Stanach Zjednoczonych, Chile, Brazylii, Niemczech, Austrii, Rosji i Turcji na czele takich zespołów jak Orchestra dell'Accademia del Teatro alla Scala, Orkiestra Symfoniczna Santiago de Chile, Berliner Konzerthaus Kammerorchester, Orkiestra Filharmonii Petersburskiej i Państwowa Orkiestra Symfoniczna w Stambule. W Polsce regularnie koncertuje na najważniejszych polskich festiwalach, pojawia się na podium orkiestr filharmonicznych i symfonicznych, takich jak Sinfonia Varsovia, Polska Orkiestra Radiowa i Sinfonietta Cracovia (czasem także w podwójnej roli dyrygenta i pianisty).

W dziedzinie nagrań pod dyrekcją Massimiliano Caldiego ukazała się płyta CD *Raul Koczalski - Koncerty fortepianowe* (styczeń 2018) dla Acte Préalable oraz CD Mario Castelnuovo-Tedesco, Gian Francesco Malipiero, Riccardo Malipiero Cello z Narodową Orkiestrą RAI z Turynu (kwiecień 2018).

Massimiliano Caldi, jako jedyny Włoch, otrzymał w 2018 roku nagrodę Gazzetta Italia za zasługi na polu symfoniczno-operowym w promocji muzyki włoskiej w Polsce i polskiej we Włoszech.

Pomimo braków w dokumentacji recenzent nie ma wątpliwości w sprawie gotowości zawodowej Massimiliano Caldi'ego a tym samym zaawansowania na poziomie doktoratu.

Ocena Dzieła Artystycznego

Jako „dzieło artystyczne” Massimiliano Caldi przedstawia wersję koncertową opery *Cavaleria Rusticana* Pietro Mascagni'ego zarejestrowaną podczas koncertu w UMCF 27.11.2019 roku.

Wykonawcami byli: Ewa Vesin, Tomasz Kuk, Leszek Skrla, Agnieszka Zińczuk, Anna Thun, Orkiestra Symfoniczna UMFC, Chór Kameralny i Chór Mieszany UMFC – przygotowanie Anna Bednarska i Krzysztof Kuciel-Moroz.

Niestety ani w dokumentacji, ani w części opisowej nie ma nawet wzmianki o podstawowym elemencie pracy doktorskiej czyli dziele artystycznym. To zastanawiające, ponieważ w opisie Caldi buduje swoją koncepcję interpretacyjną i chciałoby się wierzyć, że właśnie w ten sposób zrealizował ją na koncercie! Ten fakt również potwierdza tezę o skąym podejściu doktoranta do przygotowanych materiałów (przepraszam ale dziwi fakt nie zweryfikowania zawartości dokumentacji). Jedynie na okładce płyty DVD znajduje się lista wykonawców a także nagranie DVD zawiera te informacje.

Cavaleria Rusticana to dzieło wystawione w 1890 roku, należące w warstwie dramatycznej do nurtu opery werystycznej. Jednakże, co bardziej istotne, muzyka jest tu bezpośrednim nośnikiem emocji i dramaturgii.

Na pewno koncertowe wykonanie nie sprzyja do końca zrealizowaniu wszelkich niuansów emocjonalnych zawartych w partyturze. Ale powierzenie partii solistycznych czołówce polskich solistów ewidentnie pomogło ostatecznemu efektowi artystycznemu.

Przedstawione wykonanie należy ocenić bardzo wysoko! Koncepcja muzyczna została przeprowadzona jasno i wyraziście. Massimiliano Caldi jest doświadczonym dyrygentem z przejrzystą techniką. Dzięki temu z łatwością przeprowadzał zespoły przez meandry partytury. Rzetelnie ustawione proporcje (bardzo dobrze zrealizowane nagranie) pomiędzy śpiewakami a orkiestrą pokazują maestrię dyrygenta. Caldi nie akompaniuje! Tworzy spójny obraz muzyczny wykonywanego dzieła.

Bardzo dobrze współpracuje ze śpiewakami. Widać, że umie wykorzystać to co proponują i włączyć w przebieg swojej koncepcji. Rzec można, że żyje prowadzoną muzyką. Umie skonstruować przebieg muzyczny tak aby oddać wszelkie emocje akcji dramatycznej. Wyraziście je przyprowadza i kreuje.

Występują oczywiście pewne niedoskonałości! Ale nie wychodzą one poza obszar regularnego spektaklu. Związane są na pewno ze skromnym doświadczeniem studentów w umiejętności słuchania śpiewaków, co jest przecież domeną orkiestry wprawionej w wykonywanie partytur operowych. Również chór, pomimo świetnego „pobudzania” przez dyrygenta, realizuje swoje zadania bardziej w sposób „oratoryjny” niż operowy.

Podsumowując, przedstawione nagranie w pełni spełnia wymogi dzieła artystycznego jako podstawy pracy doktorskiej. Dlatego recenzent przyjmuje je bez zastrzeżeń.

Recenzja części opisowej

Jako opis pracy doktorskiej Massimiliano Caldi przedstawia rozprawkę pod tytułem „Pietro Mascagni *Cavaleria Rusticana* wierność tekstowi czy tradycja wykonawcza?” Składa się ze:

Wstępu, w którym autor wyjaśnia swoje osobiste przemyślenia na temat kompozycji oraz na temat Pietro Mascagni’ego a także powody wyboru utworu będącego przedmiotem doktoratu.

Rozdziału pierwszego, podzielonego na dwie części. Pierwsza spełnia rolę „przewodnika” dotyczącego interpretacji, gdzie autor pokazuje różnice pomiędzy interpretacją w muzyce i innych sztukach oraz próbuje budować definicję współczesnej interpretacji, powołując się na doświadczenia Tocanini’ego, Karajana. Ale wskazuje też, że ich interpretacje „Cavalerii” niekoniecznie odwołują się do pierwszego wykonania opery pod batutą Leopoldo Mugnone. Druga - to uwagi na temat kilku interpretacji opery i Mascagni’em jako dyrygencie.

W poszukiwaniu źródeł pierwotnej koncepcji opery Caldi udał się do Rzymu gdzie studiował oryginalny rękopis wersji fortepianowej opery udostępniony przez rodzinę kompozytora. Te prace opisuje doktorant w **Rozdziale drugim**.

Kolejny krótki rozdział to porównanie wizyty doktoranta w poszukiwaniu źródeł interpretacyjnych do odkryć Krzysztofa Kolumba! Czyli odnalezienia „nowej ziemi” - innej niż się spodziewał.

W **Konkluzji**, jak Caldi pisze w streszczeniu: „(...) wyrażam nadzieję, że – mimo wszystko – interpretatorzy wczują się w istotę muzyki Mascagni’ego, i że uda się odzyskać pierwszą wersję jego opery, która – jak wynika z analizy rękopisów – w wielu szczegółach różniła się od obecnej, dziś nam wszystkim znanej, ale – przynajmniej początkowo – przez Mascagni’ego nie akceptowanej.”

W **aneksie** doktorant umieszcza przykłady ilustrujące rozważania z rozdziału drugiego, bibliografię, podziękowania i ikonografię.

Opis pracy doktorskiej jest dowodem na świadome budowanie koncepcji interpretacyjnej opery. Dociekliwość Caldiego w poszukiwaniu źródeł dowodzi właściwego i profesjonalnego podejścia do przygotowania wykonania dzieła. Tylko taka droga jest w stanie doprowadzić dyrygenta do przekazania istotnych intencji zawartych w partyturze.

Doktorat to wstęp do samodzielności w interpretowaniu muzyki i możliwości pokazywania właściwej drogi do jej istoty. Doświadczenie Massimiliano Caldi’ego (ten doktorat na pewno jest spóźniony!) oraz zawartość opisu pracy doktorskiej dają gwarancję na emanowanie właściwym sposobem podejścia do profesji dyrygenckiej.

Część opisową pracy doktorskiej Massimiliano Caldi’ego przyjmuję i stwierdzam, że spełnia wymogi Ustawy.

2.Konkluzja

Doktorat Massimiliano Caldi’ego na pewno wnosi dużą wartość w dyscyplinę Sztuki Muzyczne. Poprzez wskazanie właściwej drogi do interpretowania utworu ale przede

wszystkim dzięki bardzo wartościowemu wykonaniu opery „Cavaleria Rusticana”. Mamy do czynienia z profesjonalistą, artystą ukształtowanym, budującym swoje interpretacje w sposób świadomy i rzetelny.

Jest dyrygentem rozpoznawalnym w środowisku, często zapraszany i umiejętnie budującym swoją karierę.

Recenzent pozostaje z nadzieją, że otrzymanie stopnia doktora pozwoli na zatrudnienie Massimiliano Caldi'ego w którejś z uczelni muzycznych aby mógł przekonywać młodych adeptów dyrygentury do podjęcia profesjonalnej drogi w kreowaniu muzyki.

Stwierdzam, że zarówno dzieło artystyczne jak i opis dzieła wnoszą wkład w rozwój dyscypliny oraz spełniają wymogi Ustawy dotyczące pracy doktorskiej. Wnoszę zatem do Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina o dopuszczenie Pana mgr. Massimiliano Caldi'ego do publicznej obrony.

Podstawa prawna, ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, artykuł 13 (z późniejszymi zmianami)

Prof. dr hab. Rafał Jacek Delekta

Kraków, 6 listopada 2020

